

LAGUTSKOTTETS UTLÅTANDE 2/2001 rd

Statsrådets skrivelse med anledning av ett initiativ från Republiken Frankrike inför antagandet av rådets förordning (ömsesidig verkställighet av domar i mål om umgängesrätt när det gäller barn)

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagens talman sände den 11 december 2000 statsrådets skrivelse med anledning av ett initiativ från Republiken Frankrike inför antagandet av rådets förordning (ömsesidig verkställighet av domar i mål om umgängesrätt när det gäller barn) (U 74/2000 rd) till stora utskottet för behandling och bestämde samtidigt att lagutskottet skall lämna utlåtande till stora utskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsrådet Markku Helin, justitieministeriet
- äldre regeringssekreterare Pia-Liisa Heiliö, social- och hälsovårdsministeriet.

STATSRÅDETS SKRIVELSE

Förslaget till rådets förordning

Förordningen skall tillämpas på domar som har meddelats inom ramen för förfaranden enligt artikel 1.1 b i rådets förordning om domstolsbehörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar för makars gemensamma barn (Bryssel II). Det handlar alltså om domar gällande umgängesrätt med barn som har meddelats i någon av EU:s medlemsstater i samband med föräldrarnas äktenskapsskillnad, hemskillnad eller ärende som avser äktenskapets ogiltighet.

Det primära syftet med den föreslagna förordningen är att göra ett undantag från den artikel i Bryssel II-förordningen enligt vilken bland annat beslut i en medlemsstat gällande umgängesrätt med barn får verkställas först sedan beslutet i den medlemsstaten förklarats vara verkställbart (så kallat exekvaturförfarande). En dom

som har meddelats i en medlemsstat och som är verkställbar där, kan verkställas i alla de övriga medlemsstaterna utan att något annat särskilt förfarande behöver användas.

Verkställigheten av en dom som utfärdats i en medlemsstat får inställas i en annan medlemsstat, om den förälder som har vårdnaden om barnet i ett brådskande förfarande som görs anhängigt i den stat där barnet har sitt hemvist visar att utövandet av umgängesrätten allvarligt och direkt skulle äventyra barnets fysiska eller psykiska hälsa eller att domen är oförenlig med en dom som redan är verkställbar på den medlemsstatens territorium.

I förslaget till förordning finns också bestämmelser om omedelbart återlämnande av barnet när detta vid utgången av tiden för umgängesrätt inte återlämnas till den förälder som har vårdnaden. Denna förälder kan härvid kräva att barnet

återlämnas omedelbart. Den behöriga myndigheten i den medlemsstat där barnet vistats skall då besluta om att barnet omedelbart skall återlämnas. Den som har umgängesrätten kan inte motsätta sig detta genom att åberopa en talan som väckts för att visa att det finns en i Bryssel II-förordningen avsedd grund för att vägra erkänna vårdnadsdomen eller att den som har umgängesrätten har beviljats vårdnaden om barnet i en dom som har meddelats eller som erkänns i medlemsstaten i fråga. Vägran att återlämna barnet kan inte heller grunda sig på artikel 13 i Haagkonventionen av den 25 oktober 1980 om de civila aspekterna på internationella bortföranden av barn.

Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet anser det viktigt att erkännandet och verkställigheten av domar utvecklas i enlighet med slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors. Däremot har statsrådet vissa dubier visavi sättet att lösa frågan i förslaget till förordning.

Den föreslagna förordningens tillämpningsområde är mycket snävt. Rättsakter med snävt tillämpningsområde leder till splittrad lagstiftning och svårtillämpliga bestämmelser. Det smala tillämpningsområdet är ett problem också med hänsyn till lagstiftningens innehåll.

Ett slopat exekvaturförfarande kräver att man lutar på lagstiftningen i en annan medlemsstat och på att beslut meddelas i ett förfarande som beaktar båda parternas rättssäkerhet och barnets fördel. Därför vore det på sin plats att innan exekvaturen frångås se till att medlemsstaterna till-

lämpar enhetliga behörighetsregler också i andra fall av umgängesrätt än dem som hör till Bryssel II-förordningens tillämpningsområde. Dessutom gäller det att se till att bestämmelserna om villkoren för erkännande av beslut som meddelats i en främmande stat borgar för att ett korrekt förfarande iakttas. Målet kunde uppnås om Europeiska unionens medlemsstater ratificerade Haagkonventionen av den 19 oktober 1996 om skydd av barn. Därefter vore det möjligt att avtala om slopad exekvatur i ett vidare perspektiv.

När det gäller genomförandet av slutsatserna från Europeiska rådet i Tammerfors anser statsrådet att frågan om slopad exekvatur i beslut om umgängesrätt inte hör till de mest brådskande. Att med tvång verkställa umgängesrätt över statsgränser är en drastisk åtgärd. För att verkställigheten skall lyckas krävs det ett orubbligt förtroende för att det beslut som utgör grunden för verkställigheten har fattats vid en rättvis rättegång.

Om beredningen av förordningen trots allt fortsätter utifrån förslaget, anser statsrådet att förordningens tillämpningsområde inte kan breddas just nu. Detta beror på att bestämmelserna om internationell behörighet i ärenden gällande umgängesrätt har förenhetligats bara i de fall som hör till Bryssel II-förordningens tillämpningsområde. Förordningens innehåll däremot bör utvecklas och barnets fördel beaktas i högre grad i bestämmelserna. Bestämmelserna om återlämnande av barn när barnet inte har återlämnats vid utgången av tiden för umgängesrätt kan inte godkännas i den föreslagna lydelsen.

UTSKOTTETS STÄLLNINGSTAGANDEN

Motivering

Utskottet är i princip för att erkännandet och verkställigheten av domar som meddelats i andra medlemsstater förenklas och effektiviseras i EU. Den föreslagna förordningen om ömsesidig verkställighet av domar i mål om umgängesrätt när det gäller barn är dock behäftad med så gra-

va brister att den inte kan godkännas utan en grundlig omarbetning.

Utskottet konstaterar att statsrådets ställningstaganden och motiven till dem är väl underbyggda och värda understöd. Statsrådets hållning utgör en bra plattform också för den fortsatta beredningen av förordningen.

Utlåtande

Lagutskottet anför vördsamt som sitt utlåtande

*att utskottet instämmer i statsrådets
ståndpunkt i ärendet.*

Helsingfors den 16 februari 2001

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Henrik Lax /sv
vordf. Matti Vähänäkki /sd
medl. Sulo Aittoniemi /alk
Erkki Kanerva /sd
Toimi Kankaanniemi /fkf
Annika Lapintie /vänt
Paula Lehtomäki /cent

Kari Myllyniemi /cent
Kirsi Ojansuu /gröna
Susanna Rahkonen /sd
Mauri Salo /cent
Timo Seppälä /saml
Marja Tiura /saml
Lasse Virén /saml.

Sekreterare vid behandlingen i utskottet var

utskottsrådet Timo Tuovinen.